

KAS OTSUSTADA VÄLIMUSE PÕHJAL? RAAMATUKAAS KUI AJASTU PEEGEL

Õppeaine: eesti keel ja kirjandus, ajalugu

Sihtrühm: 8.-9. klass

Teema: Raamatukaas kui ajastu peegel. Süvendatakse arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel,.

Tunni kestus: 45 minutit

Eesmärk: Õpilased...

- analüüsivad raamatu kaane vormistust, eesmärki ja sõnumit;
- mõistavad autori rolli muutumist 19. ja 20. sajandi kirjanduskultuuris;
- arendavad meedia- ja kultuuriteadlikkust; väljendavad end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- leiavad, hindavad kriitiliselt ning kasutavad eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit; oskavad rühmas töötada,

Ettevalmistus, vajalikud vahendid:

- **Töölehed:** rühmatöö
- **Valge A4-paber:** iseseisev loovülesanne
- **Nutitahvel/esitlusvahendid**
- **Loo lugu veebileht:** <https://www.er500.ee/index.php/>
- **Nimepulgad** või märgistatud **loosipaberid:** raamatu kaaneviidete (Loo lugu veebilehel) loosi teel jagamine rühmade vahel.
- **Nutitahvli ekraanil esitleda raamatute kaaneviited linkidena (19. ja 20. sajand) Loo lugu veebilehelt.**
- **Loo lugu veebilehe postitustest kaaneviidete kohta vastuste leidmine:** otsing ajateljel aastarvu abil, otsing otsinguaknas kirjaniku nime või teose pealkirja või sõnaotsingu abil, otsing märksõnaloendi kaudu.

Raamatute kaaneviited Loo lugu veebilehel:

19. sajand:

1862 vendade Grimmide muinasjuttude tõlked. Teema: [Raamatulugu 1841-1899](#)

1863 Ojamõlder ja temma minnia. Teema: [Raamatulugu 1841-1899](#)

1867 esimene araabia muinasjuttude tõlge. Teema: [Raamatulugu 1841-1899](#)

1881 Kõige ilusamad muinasjutud. Teema: [Raamatulugu 1841-1899](#)

1877 sünnib Lumivalguke. Teema: [Raamatulugu 1841-1899](#)

1877 esimesed Anderseni muinasjuttude tõlked. Teema: [Raamatulugu 1841-1899](#)

20. sajand:

1908 esimene eestikeelne keemiaõpik. Teema: [Raamatulugu 1900-1917](#)

1909 Juhan Liivi luuletused. Teema: [Raamatulugu 1900-1917](#)

1928 Rõõm ühest ilusast päevast: VII kogu luuletusi. Teema: [Raamatulugu 1918-1940](#)

1951 Päike ja jõgi. Mälestusi noorusmaalt. Teema: [Raamatulugu 1945-1991, Pagulaskirjandus](#)

1953 Hingede öö. Teema: [Raamatulugu 1945-1991, Pagulaskirjandus](#)

1957 Rongisõit. Teema: [Raamatulugu 1945-1991](#)

1. Häälestus (5 min)

Õpetaja näitab nutitahvli ekraanil *Loo lugu* veebilehelt kaht raamatukaant kõrvuti:

- üks 18. sajandi raamatukaas (ilma autorita):
<https://www.er500.ee/teemad/kiriklikust-raamatust-rahvaraamatuni-1711-1840/esimene-eestikeelne-ilmalik-lasteraamat>
- üks 20. sajandi alguse / keskpaiga kaas (autor selgelt esil):
<https://www.er500.ee/index.php/teemad/raamatulugu-1900-1917/oskar-lutsu-kevade-esimene-osa>

Õpetaja esitab suunavad küsimused klassile:

- Mida sa märkad kõigepealt?
- Mis on kaantel erinevat?
- Millist infot kaanel *ei ole*?

2. Uurimuslik rühmatöö (20 min)

Õpetaja tutvustab eelnevate raamatunäidete eeskujul ajaloolist tausta:

Kaantel ei ole märgitud kuni 19. sajandi lõpuni algupärandi autori, illustreerija ega ka kujundaja nimesid. Selle põhjuseks oli vaimuliku kirjanduse traditsioon, kus väärtustati sõnumit, mitte teose loonud isikut. 19. sajandi ja nii ka varasemate aegade lugejale oli tähtis tekst kui õpetlik allikas. 19. sajandil ilmub autori nimi raamatu tiitellehele ja vahel harva juba ka raamatukaanele. 20. sajandi algul kasvab haritud inimeste hulk, raamatute trükiarv kasvab, need on järjest paremini kõigile kättesaadavad, autorist saab isik ja autoriteet: autorinimi on oluline raamatu edukal müügil.

Õpilased jagunevad 5–6 rühma, igas rühmas on 3–4 liiget ning täidavad töölehe.

Õpetaja jagab rühmade vahel (võib tõmmata loosi abil) igale rühmale ühe 19. sajandi raamatu kaane viite ja ühe 20. sajandi raamatu kaane viite. (Vt lingid tunni ettevalmistusosas). Õpilased uurivad *Loo lugu* veebikeskkonnas 19. ja 20. sajandil ilmunud raamatukujundusele iseloomulikke põhimõtteid.

3. Arutelu ja selgitused (5 min)

Rühmade tähelepanekute jagamine suuliselt.

4. Loovülesanne (10 min)

Õpetaja jagab paberilehed loovülesande täitmiseks ja selgitab selle käiku:

Kujutle, et oled kirjastaja ja pead välja andma raamatu. Mõtle raamatu teema ja kujunda sellele kaks kaant:

- üks 19. sajandi stiilis;
- üks 20. sajandi stiilis

5. Kokkuvõte ja arutelu klassis (5 min)

- Kas autor on tänapäeval olulisem kui lugu?
- Kuidas sina valid raamatu – pealkirja, kaane või autori järgi?
- Kas kaas mõjutab sinu otsust rohkem kui sisu?

